

POSTANOWIENIE

26 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

na posiedzeniu niejawnym 26 listopada 2024 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku Wspólnoty Mieszkaniowej B. przy ulicy [...] z udziałem M. spółki jawnej w W., E.A., A.K., T.S., G.L., P.B., M.P., B.R., H.M., K.B., R.S., M.N., L.W., L.M., S.P., A.W., K.K., J.U., M.L., M.K., K.K.1, M.C., R.S.1, M.G., M.S., D.R., A.L., J.K., M.O., R.P., M.K.1, K.A., K.S., M.P.1, T.B., G.S., Ł.K., R.P.1, P.F., i M.P.2
o wpis do księgi wieczystej,
na skutek skargi kasacyjnej Wspólnoty Mieszkaniowa B. przy ulicy [...] i M. spółki jawnej w W.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie
z dnia 7 grudnia 2023 r., sygn. akt II Ca 259/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

(M.M.)

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną Wspólnoty Mieszkaniowej nieruchomości przy ul. [...] i M. sp. j. w W. od postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie z 7 grudnia 2023 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze już wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienia SN: z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; z 15 kwietnia 2021 r., I CSK 43/21; z 25 sierpnia 2021 r., II CSK 216/21). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony – co należy podkreślić – wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1–4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparli na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Przesłanki te nie zostały spełnione.

W tym kontekście Sąd Najwyższy wskazuje, że skarga kasacyjna stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia. Jego rozpoznanie nie ma charakteru postępowania w ramach trzeciej instancji. Służy realizacji konstytucyjnych i ustawowych zadań Sądu Najwyższego, wśród których pozostają przede wszystkim nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania (art. 183 ust. 1 Konstytucji RP). Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. z 2024 r. poz. 622) jego obowiązki obejmują zapewnienie jednolitości orzecznictwa i rozstrzyganie zagadnień prawnych. Tym właśnie celom wypada podporządkować także rozstrzyganie skarg kasacyjnych.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. Odwołanie się do tej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga – jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego – sformułowania tego zagadnienia z przytoczeniem wiążących się z nim konkretnych przepisów prawnych oraz przedstawienia argumentów świadczących o rozbieżnych ocenach prawnych (zob. np. postanowienia SN: z 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05; z 25 maja 2021 r., II CSK 96/21; z 20 sierpnia 2024 r., I CSK 981/24). Ponadto, w judykaturze utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w powołanym przepisie nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. postanowienia SN: z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151; z 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14; z 15 kwietnia 2021 r., I CSK 720/20; z 28 marca 2024 r., I CSK 6476/22). Występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w zasadzie powinno spełniać wymagania stawiane zapytaniu przedstawianego przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c.), których nie można rozwiązać za

pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. np. postanowienia SN: z 24 października 2012 r., I PK 129/12; z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15). Zagadnienie to nie może być przy tym pozorne, czyli m.in. nie może stanowić próby obejścia dokonanych przez sądy ustaleń faktycznych i oceny dowodów (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Występowania istotnego zagadnienia prawnego w powyższym rozumieniu skarżący upatrują w konieczności udzielenia odpowiedzi na następujące pytanie: „Czy w postępowaniu wieczystoksięgowym dotyczącym wpisu w księdze wieczystej sąd uprawniony jest do prowadzenia odrębnego postępowania dowodowego, wykraczającego poza okoliczności faktyczne i prawne wskazane we wniosku oraz załączonych do wniosku dokumentach, jak np. weryfikacja ważności i skuteczności zaświadczenia o samodzielności lokalu czy też postępowanie to opiera się wyłącznie na formalnej weryfikacji dopuszczalności wniosku i załączonych dokumentów, w szczególności czy sąd wieczystoksięgowy dysponuje kognicją pozwalającą mu na samodzielne ustalenie okoliczności przekroczenia granicy nieruchomości sąsiedniej przez budynek, w którym ustanowiona ma być odrębna własność lokalu objętego wnioskiem rozpatrywanym przez ten sąd?”.

Skarżący nie sformułowali żadnego zagadnienia prawnego w formule wyżej przedstawionej, ich wywód nie zawiera istotnej argumentacji prawnej. W istocie zagadnienie prawne wskazane przez skarżących jest pytaniem o trafność stanowiska Sądu Okręgowego wyrażonego w związku z rozstrzygnięciem tej konkretnej sprawy i polemiką z tym stanowiskiem, związaną z zastosowaniem konkretnych przepisów prawa (a nie problemem związanym z istotnością zagadnienia prawnego). Zostało ono odniesione do stanu faktycznego i przebiegu postępowania w tej sprawie, a skarżący nie wykazali jego bardziej ogólnego znaczenia.

W świetle powyższego należy uznać, że nie stanowi zagadnienia prawnego stwierdzenie o potrzebie dokonania oceny prawnej w określonym zakresie w sytuacji, gdy skarżący nie przedstawili argumentów, które świadczyłyby o możliwych rozbieżnościach interpretacyjnych, innych niż ocena, którą przyjął Sąd drugiej instancji. To samo dotyczy sytuacji, gdy skarżący nie wykazali wskazanego

powyżej elementu „istotności” ani „nowości”, ograniczając się do przedstawienia argumentacji stanowiącej w istocie polemikę ze stanowiskiem Sądu Okręgowego. W niniejszej sprawie ograniczono się do zgłoszenia wątpliwości, które w istocie stanowią pozór występowania w sprawie zagadnienia prawnego.

Zgodnie z art. 626⁸ § 2 k.p.c., rozpoznając wniosek o wpis prawa własności, sąd wieczystoksięgowy bada jedynie treść i formę wniosków dołączonych do wniosku dokumentów oraz treść księgi wieczystej. Przepis ten wyznacza możliwy zakres kognicji sądu w postępowaniu wieczystoksięgowym. Chodzi tu o kognicję znacznie zawężoną, ograniczoną jedynie do badania tych elementów, które zostały wyraźnie wymienione w powołanym przepisie, tj. treści samego wniosku, formy dołączonych do wniosku dokumentów oraz treści księgi wieczystej. Tak zawężony zakres kognicji sądu wieczystoksięgowego wynika z celu tego postępowania w postaci prawidłowego ustalenia prawno-rzeczowego stanu nieruchomości oznaczonej w księdze wieczystej. Powyższy przepis określa także zakres kognicji sądu drugiej instancji, rozpatrującego apelację (zob. np. postanowienia SN: z 27 kwietnia 2001 r., III CKN 354/00, OSNC 201, nr 12, poz. 183, i z 6 października 2006 r., V CSK 214/06).

W orzecznictwie ukształtował się pogląd, zgodnie z którym sąd wieczystoksięgowy powinien badać czynność prawną materialną stanowiącą podstawę wpisu do księgi wieczystej nie tylko pod względem formalnym, ale także z punktu widzenia jej skuteczności materialnej (zob. np. postanowienie SN z 20 lutego 2003 r., II CKN 1237/00 i powołane tam orzecznictwo). Ta reguła odnosi się także do dołączonych do wniosku innych dokumentów (zob. np. postanowienie SN z 21 kwietnia 2005 r., III CK 446/04). Ocena istnienia podstawy do dokonania wpisu obejmować powinna zawsze dwie płaszczyzny: formalną – dotyczącą samego dokumentów (czynności prawnej materialnej), mających stanowić podstawę wpisu, i materialną – obejmującą samo prawo (prawo własności), które ma być ujawnione w księdze wieczystej (zob. np. postanowienia SN z 27 kwietnia 2001 r., III CKN 372/00, i z 21 kwietnia 2005 r., III CK 446/04).

W świetle powyższego nie można uznać za błędne stanowisko Sądu Okręgowego odnoszącego się do kwestii niedopuszczalności ustanowienia

odrębnej własności lokali w budynku usytuowanym na dwóch nieruchomościach stanowiących własność różnych osób. Trafnie wskazał ten Sąd, że taka czynność prawna jest bowiem nieważna jako sprzeczna z przepisami prawa (art. 58 § 1 k.c.). W istocie zachodziły zatem przeszkody co do wpisu odrębnej własności lokali ustanowionych taką czynnością prawną i wpisu zmian udziałów w nieruchomości wspólnej. Jak wyjaśnił Sąd Okręgowy, przeszkody te zachodziły także z tego powodu, że przy wpisie odrębnej własności lokali nie można pomijać żadnej z nieruchomości, której częścią składową stał się budynek. Tymczasem wnioskowane i zaskarżone wpisy pomijają działkę [...], na której znajduje się przedmiotowy budynek.

Powołanie się na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga natomiast wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu koniecznej wykładni oraz wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy, a jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. np. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08; z 24 lutego 2012 r., II PK 274/11; z 15 kwietnia 2021 r., IV CSK 617/20; z 28 marca 2024 r., I CSK 200/24). Nie może stanowić przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania jedynie przekonanie skarżącej strony o „istotności” czy „ważności” problemu, który pojawia się na tle konkretnego rozstrzygnięcia w postępowaniu przed sądem drugiej instancji, ani nie może sprowadzać się jedynie do polemiki ze stanowiskiem co do wykładni prawa przyjętym przez ten sąd.

Tych wymagań wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełniał. Jednostkowy pogląd sądu powszechnego (w tym przypadku Sądu Rejonowego dla Krakowa-Podgórze w Krakowie) nie stanowi wystarczającej podstawy do uznania, że zaistniały istotne rozbieżności w orzecznictwie. Nieskorzystanie bowiem przez wnioskodawców lub uczestników postępowania z przysługujących im środków zaskarżenia i tym samym uprawomocnienie się

orzeczenia nie stanowi przyczyny niemożliwości złożenia apelacji w tożsamej, aczkolwiek innej sprawie i rozpoznania przez sąd odwoławczy tego środka zaskarżenia w określonym zakresie oraz wyrażenia przez ten sąd stosownej oceny prawnej.

Należy także zwrócić uwagę, że istota mocy wiążącej prawomocnego orzeczenia polega na tym, że wymienione w art. 365 k.p.c. podmioty powinny mieć na względzie fakt wydania prawomocnego orzeczenia i jego treść (zob. wyrok SN z 13 stycznia 2000 r., II CKN 655/98). Wynikający z niej stan ogranicza się jednak co do zasady do sentencji orzeczenia i nie obejmuje motywów rozstrzygnięcia (zob. np. wyroki SN z 28 czerwca 2007 r., IV CSK 110/07, i z 22 czerwca 2010 r., IV CSK 359/09, OSNC 2011, nr 2, poz. 16). Sąd nie jest natomiast co do zasady związany ustaleniami i oceną dowodów, dokonany w innej sprawie. Podkreśla się tylko, że przy dokonywaniu samodzielnych ustaleń nie może ignorować stanowiska zajętego w innej sprawie, w której stan faktyczny był konstruowany na podstawie tego samego zdarzenia, lecz biorąc je pod uwagę, należy dokonać własnych, wszechstronnych ustaleń i samodzielnych ocen, które w rezultacie mogą doprowadzić do odmiennych konkluzji (zob. np. wyroki SN z 23 maja 2002 r., IV CKN 1073/00, i z 17 maja 2012 r., I CSK 315/11; postanowienie SN z 16 listopada 2023 r., II CSKP 1543/22).

Odmienne zatem wnioski przyjęte przez Sąd Okręgowy w stosunku do tych wynikających z prawomocnych orzeczeń Sądu Rejonowego nie mogą doprowadzić do skutecznego zarzucenia orzeczeniu Sądu drugiej instancji jego wadliwości. Przeciwny wniosek prowadziłby bowiem do wypaczenia postępowania odwoławczego, który daje przecież możliwość weryfikacji zapadłego orzeczenia. Samo zatem bezrefleksyjne zaakceptowanie przez Sąd drugiej instancji orzeczenia wydanego w tożsamej, aczkolwiek innej sprawie stanowiłoby niewłaściwą praktykę orzeczniczą. Zatem jedynie na marginesie można wskazać, że jeżeli dokonano nieprawidłowego wpisu do księgi wieczystej, istnieją środki prawne umożliwiające ich weryfikację.

Z powyższych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie

znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

(M.M.)

[a]